

ծիք յայտնել մեր ըուն ժողովրդական գործիչ-
ների ընտրութեան նկատմամբ։ Այդ կասկածը
յայտնողը առաջարկել է ուսումնարանական
խորհրդի ընտրելու իրաւունքը վերապահել
թեմական դպրոցների, ճեմարանի ուսուցիչ-
ների ու հոգևոր գարչութեան այս կամ այն
անդամին։ Հեակաբար այդ խորհրդի անդամ-
ները պէտք է ընտրվեն մասամբ պաշտօնեա-
ներից, մասամբ էլ որ խորհրդին ստորագրեալ
մարդկանցից, նոյնպէս պաշտօնեաներից։ Հա-
պա ուր մաց ժողովրդի ձայնն ու իրաւունքը:
Կարող եմ երաշխաւորել մեր ժողովրդի
կողմից, որ երբ նրան ազատութիւն է
տրվում, նա կարողանում է միշտ ար-
ժանաւոր պատգամաւորներ ընտրել հա-
սարակական գործերի համար։ Մեր այն
խեղճուկ արհեստաւորները, որոնք իրանց ձե-
ռնաս չեն համարում, առհասարակ իրանց
հեռու են պահում այսպիսի ընտրութիւննե-
րից։ Առհասարակ մասնակցում են նրանցից
և այլ գասակարգերից զարգացածները։ Եւ
որովհեան երկրորդ աստիճանով ընտրողական
սկզբունքը գոնչ մեր հասարակական գործե-
րում մեզ սխալ ճանապարհ չէ տարել, ըստ
իս՝ ամենից նպատակայարմարը պատգամա-
ւորների միջոցով ընտրութիւն կատարելն է։
Գաւառները այս բանում չեն սխալվել, թող
ապահով լինեն Յանձնաժողովի անդամներից
այս մասին կասկած յայտնողները *):

Յանձագողովի արած որոշումները նաև այլ
խոդիքներին վերաբերեալ մինչև պատգամա-
ւորների մասնակցելը, պէտք է ենթադրել, որ
առժամանակեայ նախագծի (պրօէկտի) նշա-
նակութիւն պէտք է ունենան մեր ժողովրդի
համար. Յանձնաժողովի այն դիտաւորութիւնը՝
նախ կազմել ուսմանց ծրագիրը և ապա ու-
սուցիչներ հրաւիրել վերաքննելու համար, նը-
պատակայարմար չէ. յանձնաժողովը իր ներկայ
կազմով կարող էր այդ ծրագիրը սիսալ հի-
մունքների վրա դնել, որ այնուհետև մեծ վի-
ճարանութեան աեղիք կարող էր տալ: Կառա-

*) Այս խնդրի հետ սերտ կապ ունի մի այլ խնդրը.
թէ մեր այդ ուսումնարանական խորհուրդը այսուհետեւ
էջմիածնում թէ Թիֆլիսում պիտի գործէ։ Եթէ էջ-
միածնում, չարժէ շատ էլ զբաղվել այս խնդրով։ Կա-
ռաջարկէի Յանձնաժողովին հետևեալ կազմակերպարան
ծրագիրը էջմիածնում կը գործէ մեր կրթական գործի
ֆակուլտետուն հիմնարանուն, իսկ Թիֆլիսում՝ գոր-
ծադիր լարմինիով, ողի աշխարհապահեալ դիրքու-
թելի սերտ, անմիջական յարաբերութիւն կունենար գա-
ւառուների հետ։ Էջմիածնի կենտրոնական մարմինը կը
զբաղվէր ուսումնարանական կեանքից բղաջած նորա-
նոր խնդրներով, որ նըան կը հասցնէին գործադիր
կենտրոնից։ Նայելով խնդրիների կարեռութեանը,
նրանք լուծում կստանային կամ բարձրագոյն ինստա-
ցիայում, կամ երկու մարմինների միահամուռ գործակ-
ցութեամբ և կամ թէ չէ նաև պատգամաւորների ա-
ջակցութեամբ։

հայերկ դժգոհ լինելու ոչ մի առիթ չունեն։
Շատ և շատ դէպքերում հայերը նոյն իսկ
իրանց մահմեղական հարեւանների պաշտպանն
են հանդիսանում։ Եւ մօլլան հասկանում էր,
որ մահմեղական ազգաբնակութիւնը, չունե-
նալով յարձակվելու ոչ մի իրաւունք և հիմք,
ծայրայեղ դէպքում պէտք է միայն իր ինք-
նապաշտպանութեան մասին մտածէ։ Ես լիուլի
յոյս յայտնեցի, որ նրա հօտը այդ միջոցին
դիմելու կարիք էլ չի ունենայ, հերքելով այն
զզուելի բարբասանքները, որ իբր թէ հայերը
նախայարձակ են լինում, իրանք են սպանու-
թիւնների և աւարառութիւնների պատճառ
դառնում։

Իրաւագործ մեզ բոլորիս վրա շատ
լաւ տպաւորութիւն թողեց: Նա չէր խորշում
հայից ու հայի վանքից, մեզ համար թէյ
ածեց, դատում էր առանց քաշվելու, առանց
ստորացնելու իր կողմը: Նրա վկայութիւն-
ները իսլամ գրեթեից գալիս էին բացատրելու
թէ որքան լաւ է խաղաղ մահմեդականն էլ
հասկանում ելկըի ընդհանուր շահերը, այս-
տեղ ապրող ժողովրդի մշամն ու օգուտը: Իր
պարզութեամբ, իր հասարակ խօսք ու զրոյ-
ցով նա երեան էր գալիս իրեւ հողի մարդ,
որ հեռու է պօլիտիկանութիւնից: Եւ ես
հարցնում էի ինձ, արդեօք այս հասկացող
կրօնաւորը աւելի լաւ առաջնորդ չէ, քան
Փանատիկոսութեան, յետադիմութեան քար
մի Առակենալ...

Մոլլան այս էլ պատմեց, որ արիւնահեղութիւնների տեղից շատ են աշխատել այս կողմերի մահմեդականներին էլ զբգուել հայերի զէմ: Բայց այստեղից խառնակիչները ստացել են պատասխան թէ հայերն ու մահմեդականները հանգիստ կերպով ապրում են իրար հետ..

Տեղեկանակով մի շարք հանդամանքների, ևս
կարող եմ ասել, որ առևտնաարակ Շիրակում
անկարգութիւններ չեն կարող լինել մի քանի
պատճառներով։ Ամենից շատ այն, որ հայերը

ի ծրագրի մշակմանը ձեռնարկել գէթ
մասնագէտների աջակցութեամբ և ապա
նթարկել պատգամաւորների վերջնական
ան: Երկրորդ յօդուածումն առաջարկել էի
շաբաթ սպասել և ապա ձեռք առնել այն
ու, մինչև որ մենք ստանալ կարողանայինք
զական երկիրներից աւելի հստաքքրեա-
ծրագրները *): Այդ նորագոյն թարմ
ունեները ուսումնասիրելուց յետոյ միան
պիտի կարողանայինք թարմ հոսանք
ել նաև մեր ուսումնարանական գործի

րադառնալով՝ վարչական ինդիբներին,
ապէս կուզէի շեշտել, որ այսուհետեւ
կան գործը, որքան հնարաւոր է, ազատ
էր բիւրօկրատիզմից, եթէ կարելի է այս-
ասել, քրենդին մանկավարժութիւնից, որ
չարիք էր դառել մեր ուսումնարանական
քի վերջին շրջանում: Մեր թեմական
ոչներից մէկը մի անգամ ինձ զընել էր,
արեկան այսքան հազար թուղթ գրելով
մասակ չէ ունենում իր բուն պարագա-
կանը կատարելու: Յետոյ աեղեկացայ, որ
իշ էլ իր քրասիրութիւնից էր առաջացել
չարիքը: Մեր վաթսունական և եօթանա-
կան թւականների կրթական գործը
ն ծրագրների ընդառաջակութեամբ չէր,
իրելի էր դարձել ժողովրդին, այլ և նրա
որ, որ դա կենդանի, առողջ գործ էր, որ

Հէր մեղնում: Հիմայ որ ժողովուրդը ա-
գիտակցութեան է հասել, աւելի գուր-
անքով պիտի վերաբերվի իր վերակեն-
ացած ուսումնարաններին, կենդանի գոր-
ուելի զգալի պահանջ կը լինի նրա հա-
Յ. Տէր. Միաբեան
Հէրանդրապօլ.

ԳՈՍՏՈՒԻ 1-Ի ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈՒԿԱԶԻ
ԱՌԻԹՈՎ

տատիգօրսկից մեզ գրում են. «Սկզբում
նաւոր հեռագիր ստացվեց, թէ Բարձրա-
համանով յետ են դարձնում հայոց ե-
ցական կալուածները և բացփում են նախ-
ուումնարանները։ Ժողովուրդը այդ մաս-
որ տեղեկութիւններին հաւատ չէր ընծա-
ր, նա անհամբեր սպասում էր։ Վերջապէս
իս 4-ին, երեկոյեան Ռօստովի լրագիրնե-
հաստատապէս աւետեցրս շարքագոյս
մանը և ժողովրդի մէջ խկոյն անսովոր
ի գիտութիւն Յանձնաժողովի աւելորդ չեմ հա-
ւում հաղորդել, որ ես արդէն ապացըել եմ Գերմա-
հայից ուղարկել ինձ անդիմական, Փրանսիական,
ական (Բագէլինը) և եթէ գտնվի նաև եապօնական
և մարանական կազմակերպութեան և ծրագիրնե-
վերաբերեալ նորագոյն նիւթերը, որ պատըստ
նել նրա տրամադրութեան տակ։

լ տեղ փոքրամասնութիւն չեն կազմում. նը-
ւը դիբը ու հեղինակութիւն ունեն, հեշտ
ա աալու պատառ չեն ներկայացնում:
ոտ է, որ այստեղի մահմեղականները աւելի
օտ են հայերի պաշտպանութեան քան
հակառակն: Պակաս զօրաւոր չէ և այն
գոգամանըը, որ Շիրակի մահմեղականները
ննի են: Նկատված իրողութիւն է, որ
ննինիները այս տարի չը մասնակցեցին շիա-
թի արիւնակեղութիւններին: Մօլլան մեզ հա-
սացնում էր թէ ինչ էլ ասեն, կրօնական
րութիւն սիւնիների մէջ կայ և պիտի լի-
և կատարեալ միացում այդ երկու խոր-
կան հատուածների մէջ աեղի ունենալ չէ

Հովում են քրդերը: Բայց այս ցեղն էլ այլ
այն չէ, ինչ էր մի ժամանակ, երբ այս-
դ թէլքական ըէջմն էր տիրում: Ուստաց
բազետութեան տակ քուրդը հետզհետէ
լորեց այն մաքին թէ աշխատանքով միայն
բեկի է ապրել: Տասը տարուց աւել է, ինչ
ստեղի քուրդը սկսել է վար ու ցանք անել,
կատի քրտինքով հաց աշխատել: Այս նոր
յամանները զսպում են նրա արիւնածարաւ
կումմերը:

Կուլտուրական դաշտ իջած քուրդը գեռ շատ
շատ պիտի աշխատէ, շատ տառապանքներ
տի կրէ մինչև որ կը հասնէ նստակեաց,
ըրերով աշխատող մի ժողովրդի գրութեան:
ստեղ այս ևս լափուրակութիւնների դաւ-

Տեսակն անըլ և յագիտակութեառարկ է Տեսակն
նբը չէ գործում։ Այստեղ պահանջվում է Տեսակն
դունակութիւն։ Պէտք է ուտել մի կառը
դական հացը, որ թխվում է երկաթէ սաջերի
ա, որպէս զի խմացվի թէ դեռ ինչ ստոր
հանջների տէր է նոր երկրագործ դարձած
դ ժողովուրդը։ Մի խմոր ու մոխիր հաց,
են հայեր

յատուկ սովորական բողոքի մեջ, որը լրացր ու առաջ է առաջ, ու ու կէս աւազի հետ շաղախված։ յատուկ սովորական բողոքի մեջ, որը լրացր ու առաջ է առաջ, ու ու կէս աւազի հետ շաղախված։

լը, լրագիների կատարեալ խը-
էապէս Խօստովի թերթերը տա-
մուռ ես մի խումբ հայ երի-
լըագիրը բռնած շտապում են,
են մի հայի մաս կարդում են,
ցոյց տալիս Նոր-Նախիջևանից
ական լուրը: Մեծ աչքի լոյս է.
ից ամենը աչքերը փայլում են:
ի անգամ, կարդում ես երկրորդ
ուրում ես էլի մի քանի անգամ
ում, արդեօք, երազ է այդ, թէ
ն: Ուր որ չես գնում, ում որ
«Աչքը լոյս, վարժարաներս
փառք Աստծու» խօսքերն ես լը-
կիրակի առաւօտ, լրագիների
ժողովուրդը հրաւիրված էր եկե-
աւոր պատարագ և մաղթանք էր
իս են, գալիս են հայերը ամեն
ային ջրերի ամեն տեղերից: Տեղ
ցոյւմ, լիքն է և բակը: Ներսից
ածայն ներդաշնակ, այսօր աւելի
ողեցողութիւնը, դըսում ծառերի
կ տեղացի և բազմաթիւ եկուոր
լցութիւն, տաք վիճաբանութիւն
մբովին ծիծաղի ձայներ են լըս-
ցաւ պատարագը. տեղական քա-
օնապէս աւետեց ժողովրդին ու-
լը:

ուս բայց ազդու քարոզ խօսեց, յորդորելով ժո-
ղովրդին խաղաղ կուլտուրական աշխատանքի.
ապա ժողովուրդը դուրս եկաւ եկեղեցու բակը,
ուր գաւառապետ պ. Շանշեան շնորհաւորելով
ժողովրդին, ցանկացաւ առաջադիմութիւն, ո-
րից յետոյ ժողովուրդը զոչեց «Կեցցէ Կայսրը,
կեցցէ Փոխարքան, կեցցէ Կաթողիկոսը», ապա
առաջ գալով պ. հաշտարար միջնորդ պ. Վալի
բէկ Թօփչեկ աշքալոյս ասելով ժողովրդին
զոչեց «կեցցէ և հայ ժողովուրդը», որին և
հետեւցին անվերջ կեցցէները և ազգային եր-
գերը, որից յետոյ ժողովրդի կողմից երկու
հետագիր ուղարկվեց Կիսլովուսկ Փոխարքա-
յին, իսկ մէկը Կաթողիկոսին: Մի խօսքով մեր
գիւղը այդ օրը արտասովոր տօնախմբութեան
ձև էր ստացել:

Տեղացի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԲԵՐ

Աստուածածնի տօնի պատճառով «Մշակի»
հետեւեալ համարը լոյս կը տեսնի չորեցաբթի,
օգոստոսի 17.-ին:

ՆԵՐՔԻՆ ՎՈՐԵԿԱՐԵԼ ՄԻՆԻՍՏՐԸ ՄԵՂԵԿԱԳՐԵԼ Է ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻՆ, ՈՐ ԲԱՐՁՐԱՊԵՂՆ բա- րեհածութիւն է տեղի ունեցել վերաբանալու Շուշու հայոց թեմական դպրանոցը: (Խավազ)

մեզ գրում են. «Այսօր առաւտուր էք պ. Մեհրաբեանը Շուլավերի դրդին համաժողովի հրաւիրելով, ուժրազոյն հրամանը հայոց եկեղեցների և դպրոցների յետ դարձ: Նա յորդորեց ժողովրդին ոչ մի այլ դպրոցների համար, առաւտուրուցիչներին և ուսուցչուհիներուն նախկին ուսուցիչները և վարչելով իրանց նախկին դրութիւնները լաւ պաշտօն ունենալով, կադոյնել իրանց պաշտօն ունեները:

Նախիջևանի աղէտի զոհերի օգտին ստացանք. 1) Տագանրօդից Գր. Թաթուսեանից ծը., 2) Տագանրօդից Հ. Սաֆարեանից 5 ը., 3) Նոր-Նախիջևանի Զալթը գիւղից, Գր. քահարտախչեանի ձեռքով իր ծխականներից հաւաքած 20 ը., 4) Բագուկց պարսկաստանց Ա. Մելիք-Պետրոսեանի ձեռքով հաւաքած ը. 20 կ., 5) Մելիք-Ազարեանի Ղաթարուհանքերի ծառայողների շրջանում հաւաքած Յ. Մալումեանի ձեռքով (առաջն. մասնաժամնելու) 50 ը., 6) Բալախանու Ասրիբէ կեան նախաթահանքի ծառայողներից Աղալօ-բէ

Համարեանը հասկացնելով գիւղա-
զեմստփօի նշանակութիւնը մի
ար տուեց ու համոզեց ընտրու-
թջոցին չը մխալվել և բանիսաց
ուղրծի հրաւիրել. ապա առջարկեց
ան կազմել այս ուրախալի օրվայ
ուլավիքում բանալ ձրի գրադարան
և Պոխանքայ գորոսցօշ- բաշզովը
որպէս շորհակալութիւն նորին
Մելիք-թանգեանի ձեռքով հաւաքած 34 ը.
7) «Վորոնեժսկի» «Կոզլովսկի» պոլկերի հա-
զինորներից հաւաքած (մանջուրական պա-
տերազմի դաշտում) Գ. Տէր-Մովսէսեանի ձեռ
քով 50 ը., 8) Բաղուից Զ. Բաղդասարեան
ձեռքով հաւաքած (առաջն. մասնաժ. յանձնե-
լու համար) 43 ը.: Ընդհանուր գումարը նախ
կին ստացածների հետ միասին 24,301 ըութէ
59 կոպէկ.

Թիֆլիսի քաղաքային յատուկ յանձնաժողովը, որ պէտք է ընտրէր Հաւլաբարում պիտի մասպիսայի համար շինութիւն, երկար որոշ նումներից յետոյ կանգ է առել նունուֆար բեանի տան վրա, Տօզովի հրապարակում։ Ար յըրել են կաւառաբարբառի բոլոր նրբութիւն

արքալութեան մէջ: Մշակված մի
կայ ընութեան այդ կենդանացնող
ին: Գոնէ մէկը փորձէր բանջա-
ռլ: Դօքիջայի եզիդին հասկացո-
գամ չունի կանաչեղջնի մասին:
Էլ վարդապետը, որ նոյնպէս եկել
, հանեց իր խուրջնից Անիի իր
ցից քաղած մի փունջ սոլիը, մեզ
եզիդները ձեռք առան նրան իր-
ալի բան, որը երազել կարելի է
աշխաղան, ոչխարների հօտերի
որուստը, իր թաթը դրեց այդ ա-
սի վրա եւ ուղարկեց իր տունը...
եղ առ ևս չէ կարելի պարծանքով
ները: Երկար ու երկար նրանք խօսում էի
ինձ հետ, առանց դէմ առնելու, առանց ներ-
վելու: Վերցրէք նրանց ուրիշ յատկութիւն
ներն էլ. սաստիկ հակում դէպի հայերը, ան-
պաշտպան դրութիւն, խոր տգիտութիւն:
Եւ շրջակայքի հայերը այնքան ժամանա-
չեն կարողացել մօտենալ այդ խեղճ ու բար-
ժողովրդին, չեն կարողացել հանդիսանալ միջ-
նորդ լուսաւորութեան: Կարելի է տաել, ո-
չչինչ ազդեցութիւն չեն գրծել այդ միանգա-
մայն պատրաստ հողի վրա: Գիտէք ինչու+
Որովհեաւ չը գիտեն, թէ ինչ միջոցներու
կարելի է մօտիկ կապակցութիւն, հոգեկա-
շաների միութիւն ստեղծել երկու ժողովուրդ

ապէս այդ շատ ճիշտ է։ Բայց ի-
նան մէջ հայերը իսկապէս ընդու-
ղպիսի յաղթանակների, կարծի են
լան միսիօնարներ դառնալ։
զնները։ Ամենքը հիանալի խօսում
։ Եթէ չը լինէր նրանց առանձնա-
պը, հագուստը, ևս չը պիտի կա-
հաւատալ, թէ իս առջև Մուշի կամ
յ գիւղացիներ չեն, այնքան վարժ
հայերէնի մէջ, այնքան լաւ խւրա-

տպէտ ժողովրդին, առաջնորդել նրան գէս-
լոյս, կուլտուրական և քաղաքակրթական կո-
պերով միանալ նրա հետ ու այդպէս առա-
զնալ իրեւ մի հողի, մի երկրի զաւակներ-
ահա այդ պիտի կարողանայինք։

Եւ խեղճ եզիդները չեն մեղաւոր, որ մեն-
անկարող ենք եղել...

